

Stručná historie obce SPY a jejího okolí

Obec

Přesný rok založení obce Spy není znám. První písemnou zmínku o Spech najdeme v Deskách dvorských v roce 1406: „*devolutio in Libczan, proclam. Grecz, impertrans jus suum dimittit Hertwico de Spa*“. Od tohoto zápisu uplynulo v roce 2006 již šest století. Spy byly jako poddanská ves až do poloviny 19. století součástí novoměstského panství. Po roce 1849 se staly svobodnou obcí řízenou starostou a zastupitelstvem. Po druhé světové válce se ve Spech ustavil místní národní výbor a roku 1960 byla celá vesnice připojena k Novému Městu nad Metují.

Roku 1833 napočítali ve Spech 55 domů s 318 obyvateli. Od zavedení obecního zřízení v roce 1849 až do roku 1879 tvořily Spy jednu správní obec se sousedním Chlístovem a v obou zmíněných lokalitách tehdy žilo 483 lidí. V samotných Spech bydlelo 330 obyvatel. Zajímavé výsledky přineslo sčítání lidu v roce 1900. V 67 domech žilo 342 obyvatel (155 mužů a 187 žen), ze kterých neumělo číst ani psát 55 osob. V maštalích a chlévech bylo ustájeno 15 koní, 195 kusů hovězího dobytka, 74 vepřů a 31 koz, v sadech stálo 10 včelích úlů.

V prvorepublikovém živnostenském adresáři se dočteme, že ve Spech tehdy byly dva hostince, dvě trafiky, švadlena, kolář, kovář, mlynář, sedlář, truhlář a jeden peněžní ústav – Občanská záložna. Nejlidnatější byla obec před první světovou válkou, kdy zde žilo téměř 350 obyvatel, od té doby počet lidí s trvalým pobytem klesá. Dnes má Spy za svůj domov jen 207 obyvatel, ale řada nově postavených domků napovídá, že tuto místní část města čeká slibný rozvoj.

Obora

Osm set metrů na sever od středu obce v lese Obora stojí stejnojmenný dvůr. Pozemky v jeho okolí původně patřily ke krčínskému zboží, později k novoměstskému panství. V roce 1540 je Jan z Pernštejna rozprodal měšťanům. O sto třicet let později, roku 1670, se tehdejší majitel panství Jakub z Leslie rozhodl zřídit na tomto místě oboru. Do obory byl zahrnut panský les

naproti zámku, některé přiléhající sepské a krčínské parcely, ale také část pozemků dosud držných novoměstskými měšťany. Pozemky pobělohorských uprchlíků získala vrchnost zadarmo, ostatní parcely zaměřené do obory vykoupila od měšťanů za hotové nebo je s nimi směnili za nemovitosti konfiskované exulantům v jiných částech města. V roce 1674 bylo ohrazení celého prostoru dokončeno a vysazena zvěř, mimo jiné též 40 jelenů. Po dalších osmdesáti létech Karel Kajetán z Leslie, Jakubův vnuk, oboru zrušil. V místě dříve zvaném Krbaně nechal postavit hospodářský dvůr, který nazval Karlshof. Karlův nástupce, Leopold z Leslie, dal dvůr přestavět do dnešní podoby a přejmenoval jej na Leopoldsruhe. Oba umělé názvy se však nikdy nevžily a dvůr je dodnes znám jen jako Obora.

Až do 70. let 19. století se tam chovaly ovce, které spásaly okolní svahy osázené ovocnými stromy. Poté, co chov ovcí skončil, byly stráně zalesněny, pole a louky pronajaty. Mnozí ze současníků jistě pamatují, že dvůr byl zemědělsky využíván ještě na sklonku 20. století. Novoměstská vojenská posádka provozovala v Oboře od 70. let až do roku 1992 pomocné zemědělské hospodářství. O stádo vepřů, chované v hospodářské části dvora, pečovali dva vojáci, třetí – traktorista, svážel do Obory na výkrm prasat zbytky potravin z jídelen i brambory vypěstované na „vojenském“ poli v Šonově.

Škola

Škola byla původně v dřevěné chalupě čp. 13 obývané také obecním sluhou a pastýřem. Vyučovalo se v tmavé místnosti s tak malými okny, že děti na knihy ani na tabuli pořádně neviděly. Ještě v roce 1870 se v jediné malé světnici tísnilo 41 dětí. Učitelem byl Josef Fendrych, původem z Rychnovka. Stavba nové školní budovy začala až na podzim roku 1872. Prostředky na její výstavbu získala obec prodejem čp. 13, starosta Václav Vojnar přispěl svým tříletým služným a zbytek zaplatila okresní školní rada. Stavbu dokončili na podzim následujícího roku. Dne 2. listopadu 1873 novou budovu vysvětil novoměstský děkan Pelhřim Novák a hned následujícího dne bylo zahájeno vyučování. Ke Spům byly přiškoleny Běstviný s osadou Březiny a Zákřaví, žactva přibývalo a škola brzy nepostačovala, proto v roce 1889 přistavěli druhou třídu. V roce 1893 už do školy chodilo 84 žáků. O necelé půlstoletí později, ve školním roce 1937/1938 jejich počet poklesl na pouhých 24. Během prázdnin téhož roku byla opravována školní budova. Starou taškovou krytinu nahradili eternitem a původní klenuté stropy na chodbě a v bytě hurdiskami a betonem. Namísto tří malých oken ve třídě vybourali otvory pro dvě velká okna. Byla také provedena nová elektroinstalace a kanalizace. Dne 1. března 1946 se stal řídícím učitelem Josef Moravec. Učitelství doplňovaly učitelka náboženství Věra Hrdinová a učitelka dívčích ručních prací Božena Rydlová. Po pěti letech výuky v sepské

Střípky z historie obce Spy

Napsal uživatel jirkas

Středa, 05 Leden 2011 18:43 - Aktualizováno Středa, 05 Leden 2011 18:52

škole dojížděli žáci do měšťanek v Dobrušce, Krčíně nebo Novém Městě. Po územněsprávní reformě v roce 1960 se ocitly přiškolené obce Běstviný, Chlístov a Zákřaví za hranicemi okresu. Zanedlouho poté, v pololetí školního roku 1962/1963, byla sepská jednotřídka zrušena a 22 dětí přestoupilo od 11. února 1963 do základní školy v Krčíně.

Kaple Panny Marie

Dalším objektem, který dodnes zdobí střed vsi, je kaple Panny Marie. Byla vystavěna z milodarů i obecních prostředků dobrovolníky z řad místních obyvatel v letech 1899 - 1900 na pozemku odkoupeném od Václava Špryňara. Materiál na svatostánek získali zbořením staré zvoničky, další potřebný kámen nalámali v místním lomu a písek přivezli z obecního písníku. Kaple byla slavnostně vysvěcena 1. července 1900 a přešla do majetku obce. Ve vížce kaple visí zvon ulitý firmou Rudolf Manoušek v Brně roku 1946. Původní zvon sv. Václava z roku 1860 podlehl v roce 1942 válečné rekvizici.

Hřbitov

Sepští od nepaměti pohřbívali své blízké v Krčíně. V únoru 1904 přišel člen obecního zastupitelstva František Zákřavský s nápadem zřídit hřbitov ve Spech. Ještě téhož roku obec odkoupila od manželů Kačerových pozemek v jihozápadní části katastru a do konce roku na něm nechala vybudovat nové pohřebiště. Márnici i zeď kolem hřbitova postavil novoměstský zednický mistr Josef Kudara z cihel vypálených v krčínské Železově cihelně. Kříž stojící uprostřed hřbitova je dílem novoměstského sochaře Josefa Marka. Do věžičky márnice byl zavěšen zvon – umíráček, který však byl rekvírován za první světové války. Nový zvonek o hmotnosti 17 kg, pořízený po roce 1918, stihl stejný osud v roce 1942. Dnes je místo pro zvon prázdné. O pouti v červenci 1905 byl nový hřbitov vysvěcen. Prvními hrobníky a zároveň hřbitovními zvoníky se stali bratři Josef a Václav Štěpánovi. Rozloha hřbitovního pozemku zaujímá plochu 1746 m² a jeho výstavba přišla obecní pokladnu na 5547 korun rakouské měny. Protože se obec stavbou hřbitova nemálo zadlužila, čelili její představitelé v čele se starostou Josefem Dvořákem ostré kritice sousedů. Není bez zajímavosti, že po obecních volbách

Střípky z historie obce Spy

Napsal uživatel jirkas

Středa, 05 Leden 2011 18:43 - Aktualizováno Středa, 05 Leden 2011 18:52

---

konaných v říjnu 1905 se novým sepským starostou stal Josef Blažke, mluvčí protestujících. Mezi nově zvolenými zastupiteli chyběl i František Zákřavský, který předcházejícího roku stavbu hřbitova navrhnul.

Husí krk

Východním směrem od obce leží Husí krk. Toto nevšední jméno nese úzké, lesnaté a skalnaté údolí, které se vine od přehrady v Zákřaví do Spů a jímž protéká Janovský potok (dříve nazývaný i Ohnišovský nebo Sepský). Údolí vděčí za své pojmenování klikatému tvaru. V pamětní knize obce Zákřaví se dočteme, že se tomuto místu kdysi říkalo Vantroka. To souvisí s vantrokami, dřevěnými koryty, kterými se přiváděla voda na mlýnské kolo.

Zpracoval **Jiří Hladík**, za což mu obec Spy děkuje.